

Rivierprik in de Gentse Ringvaart

Auteurs: David Buysse, Kristof Vlietinck, Seth Martens, Raf Baeyens & Johan Coeck

Instituut voor Natuurbehoud
Kliniekstraat 25
1070 Brussel

Van november 2000 tot en met oktober 2001 werd door het Instituut voor Natuurbehoud (IN) van de Vlaamse Gemeenschap onderzoek uitgevoerd naar de belemmering van vismigratie in de Ringvaart ter hoogte van het sluis-stuwcomplex van Evergem. Dit onderzoek in opdracht van de afdeling Bovenschelde van de Administratie Waterwegen en Zeewezen, kadert in een beschikking van de Benelux die stelt dat vrije migratie van alle vissoorten in alle hydrografische stroomgebieden van de Beneluxlanden tegen 2010 mogelijk moet zijn.

Tijdens het onderzoek, waarbij maandelijks 20 schietfuisen uitgezet werden, ving het IN in totaal 24 vis- en 1 rondbeksoort. Onder de meer dan 20.000 gevangen vissen bevond zich 1 adulte rivierprik. Dit is opmerkelijk omdat het een zeldzame soort is waarvan tot nu toe enkel bekend was dat ze in Vlaanderen alleen in de Beneden-Zeeschelde in grote aantallen voorkomt (Vandelannoote *et al.*, 1998). De soort is volledig beschermd door de Riviervisserijwet (Besluit van de Vlaamse Executieve van 20/5/92). Ze is tevens opgenomen in annex II van de ‘Habitatrichtlijn’ van de Raad van de Europese gemeenschappen (richtlijn 92/43/EEG). Deze richtlijn beoogt o.a. een bescherming van de habitatten van een aantal bedreigde planten en dieren. De vangst in januari 2001 van de adulte rivierprik staat zo goed als zeker in verband met zijn voortplantingsmigratie. De volwassen dieren van de rivierprik brengen immers een groot deel van hun leven door in zee om uiteindelijk een stroomopwaartse voortplantingsmigratie te ondernemen naar de rivieren. De vraag die zich bijgevolg stelde was: “Welke migratieroute heeft de stroomopwaarts trekkende rivierprik gevolgd om het Noordervak van de Ringvaart te bereiken?”. Enerzijds is het mogelijk dat de rivierprik via de zeesluis van Terneuzen en het kanaal Gent-Terneuzen naar het Noordervak van de Ringvaart is gezwommen. Anderzijds is het mogelijk dat de rivierprik de Zeeschelde is opgezwommen en vervolgens via respectievelijk het Zuider- en Westervak van de Ringvaart het Noordervak heeft kunnen bereiken.

Sinds januari 2002 onderzoekt het IN eveneens de vismigratie in het Zuidervak van de Ringvaart ter hoogte van het sluis-stuwcomplex van Merelbeke. Uit de eerste resultaten blijkt dat een groot aantal rivierprikken via de Zeeschelde het Zuidervak van de Ringvaart bereiken. In januari en februari 2002 werden respectievelijk 119 en 100 rivierprikken gevangen ! De meeste rivierprikken werden gevangen onder de stuw van Merelbeke. Stuwen en sluizen zijn immers migratieknelpunten voor stroomopwaarts migrerende vissen, waardoor zich tijdens migratieperiodes belangrijke concentraties van vissen ter hoogte van deze knelpunten kunnen voordoen. Ook in de Bovenschelde werden reeds rivierprikken gevangen.

Rivierprik (*Lampetra fluviatilis*) wordt in de volksmond ook wel “negenooig” genoemd. Oppervlakkig gezien lijken prikken aan weerszijden van het lichaam negen ogen te hebben: neusgat, oog en zeven ronde kieuwopeningen (Muus *et al.*, 1999). Ze hebben een ronde zuigbek en een aalvormig lichaam met een glimmende, schubloze huid; hun beperkt ontwikkeld skelet bestaat uit kraakbeen. De totale lengte van de rivierprik (forma typica) varieert van 180 tot 492 mm.

De rivierprik leeft eerst als larve (4 ¼ tot 4 ½ jaar), waarna het dier een metamorfose tot volwassen dier ondergaat en vervolgens nog ongeveer 2½ tot 2¾ jaar leeft als adult. De totale levensduur van de soort bedraagt dus ongeveer 7 jaar. Afhankelijk van rivier tot rivier kan de voortplantingsmigratie zowat gedurende het ganse jaar plaatsgrijpen. Wel is het zo dat zulke migraties steeds 's nachts gebeuren, meestal bij hoge zoetwaterafvoer en maanloze nachten. Het is nog niet uitgemaakt of de dieren naar hun geboortegrond terugkeren. Hun paaiplaatsen zijn gelegen in de midden- en bovenlopen van rivieren met een substraat bestaande uit grof zand en/of kiezel. Na de voortplantingsperiode sterven de volwassen dieren snel. (Holcik, 1986)

Na meer dan een eeuw van achteruitgang kunnen we stellen dat de kansen voor de vis- en rondbeksoorten in onze rivieren stilaan lijken te keren. De situatie is echter nog verre van ideaal. Periodieke organische vervuiling doodt immers de in de bodem levende larven van de rivierprik en de talrijke migratiebarrières verhinderen de vissen om ideale paaiplaatsen te vinden.

Referenties:

Holcik J. (1986) : The freshwater fishes of Europe, I. Petromyzontiformes. Aula-Verlag. Wiesbaden.

Muus B. J. & Nielsen J. G. (1999) : Zeevissen van Noord- en West-Europa. Schuyt & Co. Haarlem.

Vandelannoote A., Yseboodt R., Bruylants B., Verheyen R., Coeck J., Belpaire C., Van Thuyne G., Denaeyer B., Beyens J., Maes J. & Vandenabeele P. (1998) : Atlas van de Vlaamse beek- en riviervissen. WEL v.z.w. Antwerpen.